

Ω φίλτατον φώνημα! (Μιχάλης Μιχαλακόπουλος)

/ Πεμπτουσία

ὦ φίλτατον φώνημα!
(Σοφοκλέους Φιλοκτήτης, 234)

Η Ελληνική γλώσσα μέχρι σήμερα, έχει διανύσει μια ιστορική διαδρομή τουλάχιστον τριών χιλιάδων ετών. Το γραπτό αποτύπωμά της ανιχνεύεται χίλια χρόνια πριν από τη γέννηση του Χριστού. Στους τριάντα αυτούς αιώνες ασφαλώς η ελληνική γλώσσα εξελίχθηκε, δέχτηκε επιρροές και μεταβολές. Σαν ανθρώπινο βέβαια δημιούργημα δεν μπορούσε να μείνει στατική και αμετάβλητη. Κράτησε όμως τα βασικά της χαρακτηριστικά. Θα λέγαμε με σύγχρονους όρους κράτησε το γονίδιο της, γνήσιο, ζωντανό, αναγνωρίσιμο. Αυτό εύκολα αποδεικνύεται από την αντιπαραβολή αποσπασμάτων γραπτού λόγου της ελληνικής γλώσσας από τις πρώτες ιστορικές καταγραφές της μέχρι σήμερα. Ένας φιλόλογος, με κάποια προσπάθεια, κατανοεί την ελληνική γλώσσα όλων των εποχών. Ένας μη φιλόλογος, αλλά υψηλής μόρφωσης Έλληνας, με μεγάλη προσπάθεια και με λίγα βοηθήματα, μπορεί και αυτός να την κατανοήσει. Μέτρο όμως θεωρούμε τον Έλληνα που έχει

τελειώσει σχολείο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, χωρίς να αποκλείουμε και όσους έχουν τελειώσει την υποχρεωτική εκπαίδευση, ακόμα και αυτούς που δεν έχουν πατήσει σε σχολείο. Σε αυτές τις περιπτώσεις μπορεί να μη γίνεται κατανοητή η γλώσσα σαν σύνολο, σίγουρα όμως γίνονται κατανοητές πολλές ή λίγες λέξεις από όλες τις ιστορικές περιόδους, στην πορεία των τριών χιλιάδων χρόνων. Αυτό κατά την άποψή μας αποτελεί απόδειξη της συνέχειας της γλώσσας μας από τους πανάρχαιους χρόνους μέχρι σήμερα. Εξ άλλου, ποιος καταλαβαίνει πλήρως τα διάφορα γλωσσικά ιδιώματα ή τις τοπικές διαλέκτους;

Ας ξεκινήσουμε λοιπόν αυτό το ταξίδι των δειγμάτων του γραπτού λόγου από τη γλυκερή Οδύσσεια του 9ου πρὸ Χριστού αιώνα (Β΄337-342):

«...υπόροφον θάλαμον κατεβήσετο πατρός, ευρύν, όθι νητός χρυσός..τ΄ευώδες έλαιον. Εν πίθοι οίνιοιο παλαιού ηδυπότιο...θειόν ποτόν εντός έχοντες...».

Πέστε μου ποιος δεν καταλαβαίνει τις λέξεις θάλαμος, πατρός, ευρύς, χρυσός, ευώδες έλαιον ή τη φράση με τα πιθάρια που περιέχουν παλιό, γλυκό κρασί, το θεϊκό ποτό;

Από τις δροσερές πηγές του Ομήρου ας πλεύσουμε στο ποτάμι της γλώσσας, όπως κυλάει, 500 χρόνια μεταγενέστερα, στο θείο Πλάτωνα, στην Απολογία του

Σωκράτη (4ος αιώνας, κεφ. 30):

«Ουκ εκ χρημάτων αρετή γίνεται, ἀλλ' ἐξ αρετῆς χρήματα και τα ἄλλα αγαθά τοις ανθρώποις ἅπαντα...».

Σχεδόν όλες οι λέξεις χρησιμοποιούνται και σήμερα.

Ας έρθουμε τώρα στη μετά Χριστόν εποχή, στον 1ο μ.Χ. αιώνα κι ας σκύψουμε με ευλάβεια στο κατά Ιωάννη Ευαγγέλιο, ιβ' 20-22:

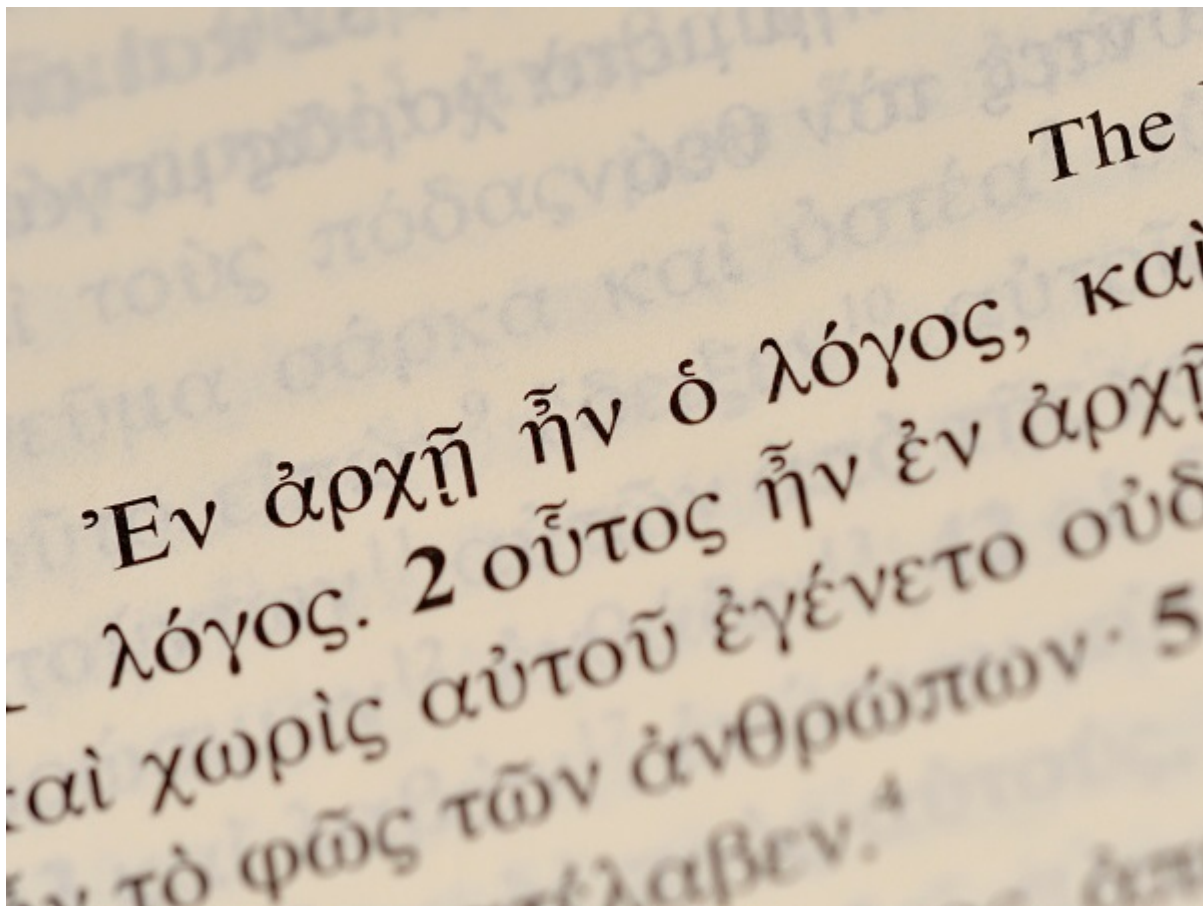
«Ἦσαν δέ τινες Ἕλληνες εκ των αναβαινόντων ἵνα προσκυνήσωσιν εν τη εορτή. Οὔτοι ουν προσήλθον Φιλίππῳ τῷ ἀπό Βηθσαϊδά της Γαλιλαίας και ηρώτων αὐτόν λέγοντες: Κύριε, θέλομεν τον Ιησοῦν ιδεῖν».

Συνεχίζοντας το οδοιπορικό μας φτάνουμε στις αρχές του 5ου μ.Χ. αιώνα και διαβάζουμε ένα χωρίο από το Λόγο περί Ελεημοσύνης του Ιωάννου του Χρυσοστόμου:

«Ληστή πάντα βουλομένῳ λαβεῖν δίδως μετά πάσης παρακλήσεως, τῷ βλάπτοντι σε εις πάντα, Θεῷ δε μέρος τι βουλομένῳ λαβεῖν ου δανείζεις, τῷ πάντα παρέχοντί σοι αγαθά επίγεια και επουράνια».

Πάμε τώρα στον 11ο αιώνα, σε ένα κείμενο ΚΕΚΑΥΜΕΝΟΥ, ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΝ, ρκγ':

«Ναύτη δε λέγω σοι μη δώσης ἵππον εποχείσθαι. Ου γαρ επιμελήσεται αὐτού. Το γαρ πλοῖον οὔτε εσθίει, οὔτε πίνει και νομίζει ὅτι και ο ἵππος ὡς το πλοῖον υπουργήσει».

Από το κείμενο που παραθέτουμε σαν δείγμα της ελληνικής γλώσσας του 15ου αιώνα μ.Χ. (ΛΕΟΝΤΙΟΥ ΜΑΧΑΙΡΑ, ΧΡΟΝΙΚΟΝ ΚΥΠΡΟΥ, 279), συνάγεται με σαφή τρόπο ότι οι καθομιλούμενες γλώσσες της Κύπρου και της Ελλάδας είναι βγαλμένες από την ίδια αρχαιοελληνική μήτρα. Ιστορείται με τρόπο χαριτωμένο ένα περιστατικό της καθημερινότητας. Μαθαίνουμε για τις διατροφικές προτιμήσεις σε ημέρα νηστείας, για ωράριο ...καταστημάτων και άλλα ενδιαφέροντα:

«Πάλι να στραφούμεν εις τον Ρήγα. Ὦνταν ετελείωσεν τες δουλειές του, ἔκατζε να φα να δειπνήσει πολλά πικραμμένος, τη Τρίτη τη ἰστ' Ἰανουαρίου ατξη' Χριστού, την παραμονήν του αγίου Αντωνίου. Οι ποίοι θεωρώντα τον ρήγα οτοσαύτα θυμωμένον εποίκεν τον εμαυτόν του και ἦτον ἄρρωστος και πολλοί καβαλλάρηδες μετά του. Ο ρήγας ἐνήστευγεν την παραμονήν του αγίου Αντωνίου και οπίσω εις πολλούς μίσους ἐφέρον του ἀγρελλία και ο βαχλιώτης του ἐζήτησεν λάδιν να βάλῃ εις τ' ἀγρελλία και ἐλησμόνησα ν' ἀγοράσουν και τα χανουτία ἐσφάλισαν ὅτι ἦτον ἀργά και ο Ρήγας ἐγδέχετο να τα φέρουν ομπρός του. Θωρώντα πως δεν τα ἔφεραν εἶπεν: «Εἰς το ὄνομα του Θεοῦ τούτα τ' ἀγρελλία φέρνετέ τα!». Και ο Βαχλιώτης εἶπεν του «Αφέντη, λάδιν δεν ἔχουν και οι μυρωποῖ ἐσφάλισαν και πως ἐλησμονήσα να φέρουν ἀνωράς και ἀς ἔχουν συμπάθειον

».

Τέλος, ας καταλήξουμε την πορεία μας στον 20ο αιώνα με ένα κείμενο του Σπύρου Μελά από το βιβλίο του «ΤΑ ΜΑΤΩΜΕΝΑ ΡΑΣΑ». Αναφέρεται στον Άγιο Γρηγόριο τον Ε΄, τον Εθνομάρτυρα, από την Δημητσάνα κατά την διάρκεια της έκπτωσής του από τον πατριαρχικό θρόνο και της εξορίας του στο Άγιο Όρος:

«Ο Γρηγόριος στην εξορία του στάθηκε πιο επιβλητικός παρά όσο στο θρόνο. Απλός, λιτοδίαιτος, γύριζε από μοναστήρι σε μοναστήρι κι από σκήτη σε σκήτη, ν'αναμορφώσει τη ζωή των καλογέρων. Προσπάθησε να κάμει πιο ενδόμυχο το θρησκευτικό τους αίσθημα. Τους έμαθε να νοιώθουνε τις προσευχές αντί να τις παπαγαλίζουνε...».